

УДК 37.016 : 796 – 057.875

ЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИХ СХЕМ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ» ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Тамара ЧИЖЕНОК, Юлія КОВАЛЕНКО

Запорізький національний університет

Анотація. У статті розглядаються питання щодо застосування структурно-логічних схем у процесі самостійної підготовки студентів у процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання». Проведено оцінювання рівня теоретичних знань студентів-бакалаврів із дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» після застосування в самостійній роботі структурно-логічних схем. Визначено, що засвоєння навчального матеріалу з «ТМФВ» з використанням запропонованих схем було ефективнішим.

Ключові слова: теорія і методика фізичного виховання, якість знань, структурно-логічні схеми, студенти.

Постановка проблеми. Дисципліна «Теорія і методика фізичного виховання» забезпечує теоретико-методичну базу для підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. У спеціальній науковій літературі «Теорія і методика фізичного виховання» розглядається як наукова та навчальна дисципліна, яка має певну структуру й побудову. На першому, найбільш загальному рівні структурування вона поділяється на дві частини: на теорію і на методику фізичного виховання. У першій частині розкриваються основні закономірності, які виникають у процесі фізичного виховання, характеристика системи фізичного виховання, засоби, методи та принципи навчання, структура й особливості процесу навчання рухових дій. У другій частині основна увага приділяється методиці, тобто висвітленню питань як застосовувати означені закономірності на практиці, вирішуючи освітні, оздоровчі й виховні завдання з конкретним контингентом учнів у різних вікових групах.

Сьогодні в рамках підготовки студентів-бакалаврів різних спеціальностей на факультетах фізичного виховання застосовується досить широке коло різноманітних форм і методів навчання. Однак у студентів іноді при засвоєнні курсу «ТМФВ» виникають труднощі. Насамперед це пов'язано з великим обсягом інформації і недостатністю його структурування. По-друге, у студентів, особливо I–II курсів, ще недостатньо сформовані здібності до раціональної організації самостійної пізнавальної діяльності [4, 5]. Таким студентам важко дається узагальнення теоретичного матеріалу, розуміння основних понять дисципліни, вони не вміють правильно застосовувати в реальному процесі фізичного виховання основні базові поняття, виділяти найбільш загальні і суттєві ознаки. Особливо гостро постає проблема самостійного вивчення дисципліни окремими студентами, які часто від'їжджають на спортивні змагання, навчально-тренувальні збори. Для їх якісної підготовки і кращого розуміння вкрай необхідне застосування ілюстрованих засобів навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На думку фахівців, дослідження в напрямку пошуку нових форм удосконалення процесу навчання студентів у вищій школі, а саме на факультеті фізичного виховання, є актуальними.

Одним із найголовніших показників професійної готовності фахівця галузі фізичної культури і спорту є його висока теоретична підготовка. Зміст дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» створює саме ту відповідну теоретико-методичну базу основних професійних умінь майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання і спорту. Аналіз науково-методичної літератури свідчить про достатній досвід напрацювання щодо формування професійних знань та умінь майбутніх викладачів фізичної культури [1–3]. Забезпеченість дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» підручниками та навчальними посібниками, задля формування теоретичних знань та методичної підготовки студентів факультетів фізичного виховання, є достатньою. Це посібники як вітчизняних авторів (Б.М. Шиян, Т.Ю. Круце-

вич, В.Г. Папуша, Г.М. Шамардина, В.П. Іваненко, О.П. Безкопильний, О.М. Худолій та ін.), так і закордонних (Б.А.Ашмарін, Л.П. Матвєєв, А.Д. Новиков, Ж.К. Холодов, В.С. Кузнєцов, Ю.Ф. Курамшин, А.М. Максименко, К.Д. Черміт та ін.). Проте у процесі підготовки студентів із «ТМФВ» відзначається недостатня кількість наукових досліджень щодо вдосконалення якості знань студентів із цієї дисципліни у процесі самостійного її вивчення (О. Давиденко, 2002; А. Забора, 2005; О. Кузнєцова, 2008; Т. Гнітецька, Т. Овчаренко, 2009; В. Папуша, 2010). Необхідною вимогою, згідно з Болонським процесом, є вдосконалення організаційно-педагогічних умов навчання студентів та подальший пошук ефективніших форм роботи зі студентами у процесі їх самостійної підготовки.

Ми вважаємо, що інтеграція структурно-логічних схем із дисципліни «ТМФВ» у навчально-виховний процес суттєво підвищить ефективність підготовки майбутніх фахівців і сприятиме збудженню інтересу у студентів до обраної професії.

Мета дослідження. Дослідити ефективність впровадження структурно-логічних схем у процесі самостійної підготовки при вивченні навчального матеріалу з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання».

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно зі змістом чинної навчальної програми дисципліни «ТМФВ», були розроблені структурно-логічні схеми.

Результати дослідження дозволяють констатувати, що структурно-логічні схеми з різних тем навчального матеріалу «ТМФВ» значною мірою сприяють науково-методичному забезпеченню та засвоєнню складних розділів програми студентами-бакалаврами.

Зміст курсу «ТМФВ» висвітлено у вигляді структурно-логічних схем із 3-х змістовних модулів: загальні основи теорії фізичного виховання; теоретико-методичні основи виховання фізичних якостей; методика фізичного виховання школярів. Основні питання з кожної теми «ТМФВ» подано у вигляді опорних схем, крім того, розроблено контрольні тестові завдання з кожної теми та подано літературу до кожного розділу.

Загалом із теми «Теорія фізичного виховання як наукова і навчальна дисципліна» розроблено 8 структурно-логічних схем; з теми «Система фізичного виховання» – 7; «Засоби фізичного виховання» – 8; «Основи навчання у фізичному вихованні» – 6; «Принципи навчання у фізичному вихованні» – 7; «Структура процесу навчання руховим діям» – 5.

Отже, орієнтуючись на зміст першої частини «Загальні основи теорії фізичного виховання» дисципліни «ТМФВ», було розроблено 47 структурно-логічних схем (рис.1).

Розділ 1 ТЕОРІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ

Тема №1 Теорія фізичного виховання як наукова та навчальна дисципліна

Питання 4. Зміст основних понять теорії фізичного виховання

Рис. 1. Структурно-логічна схема з теми «Теорія фізичного виховання як наукова та навчальна дисципліна»

Відповідно до змісту другої частини «Теоретико-методичні основи виховання фізичних якостей» розроблено 46 структурно-логічних схем (рис.2).

Розділ 2 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ

Тема №1 Основи методики розвитку швидкості

Питання 1. Загальна характеристика швидкості як фізичної якості людини. Форми прояву швидкості

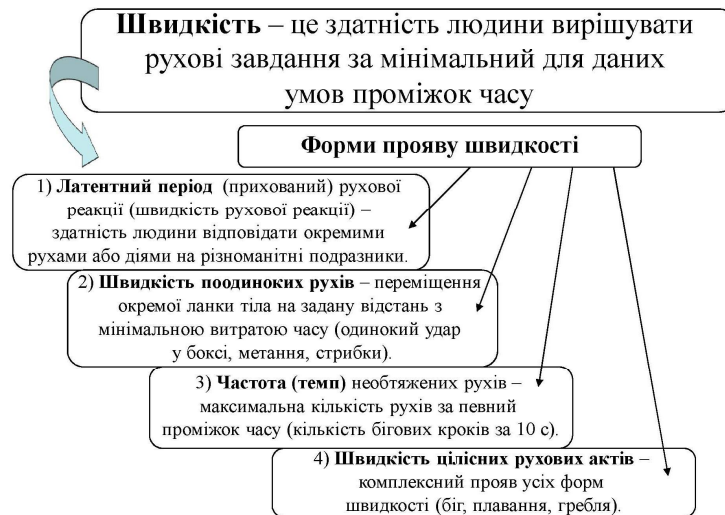

Рис. 2. Структурно-логічна схема з теми «Основи методики розвитку швидкості»

До третьої частини дисципліни «Методика фізичного виховання школярів» розроблено 41 структурно-логічну схему (рис.3).

Отже, у процесі самостійної підготовки до засвоєння студентами навчального матеріалу з базових тем лекційного курсу дисципліни «ТМФВ» було розроблено 134 структурно-логічні схеми. До речі, вивчення курсу «ТМФВ» на факультеті фізичного виховання ЗНУ розраховано на 274 години, з них 136 годин на лекції та 138 годин на практичні заняття.

Розділ 3 МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Тема № 4 Загальна характеристика фізичного навантаження уроку фізичної культури

Якість засвоєння навчального матеріалу оцінюється за результатами поточної перевірки, відповідно до кредитно-модульної системи, складання іспитів.

Структурно-логічні схеми подано в навчальному посібнику «Теорія і методика фізичного виховання» для студентів-бакалаврів, авторами якого є доценти кафедри теорії та методики фізичної культури і туризму Т.М. Чиженок і Ю.О. Коваленко (2011). Електронний варіант посібника також подано для публічного доступу на сайті наукової бібліотеки Запорізького національного університету. Отже, застосування в процесі вивчення дисципліни «ТМФВ» студентами різного рівня успішності структурно-логічних схем і тестів для самоконтролю, що належать до змісту цього навчального посібника, значно сприятиме розумінню й ефективному засвоєнню навчального матеріалу дисципліни і, таким чином, підвищить якість знань студентів.

Посібник із дисципліни «ТМФВ» сприятиме також розвитку логічного мислення студентів, допоможе оперативно знайти потрібну інформацію, швидко запам'ятовувати текст того чи іншого питання з цієї теми в процесі самопідготовки до занять.

На сьогодні студенти факультету фізичного виховання ЗНУ забезпечені навчальними посібниками, які нададуть їм суттєву допомогу щодо самостійного засвоєння навчального матеріалу з цього предмета, підвищення рівня їх підготовки і ступеня самостійності.

Експериментальна перевірка рівня засвоєння студентами-бакалаврами змісту дисципліни «ТМФВ» у процесі їх самостійної підготовки свідчить про позитивний ефект впливу застосування структурно-логічних схем.

Питання 4. Оцінка щільності уроку фізичної культури

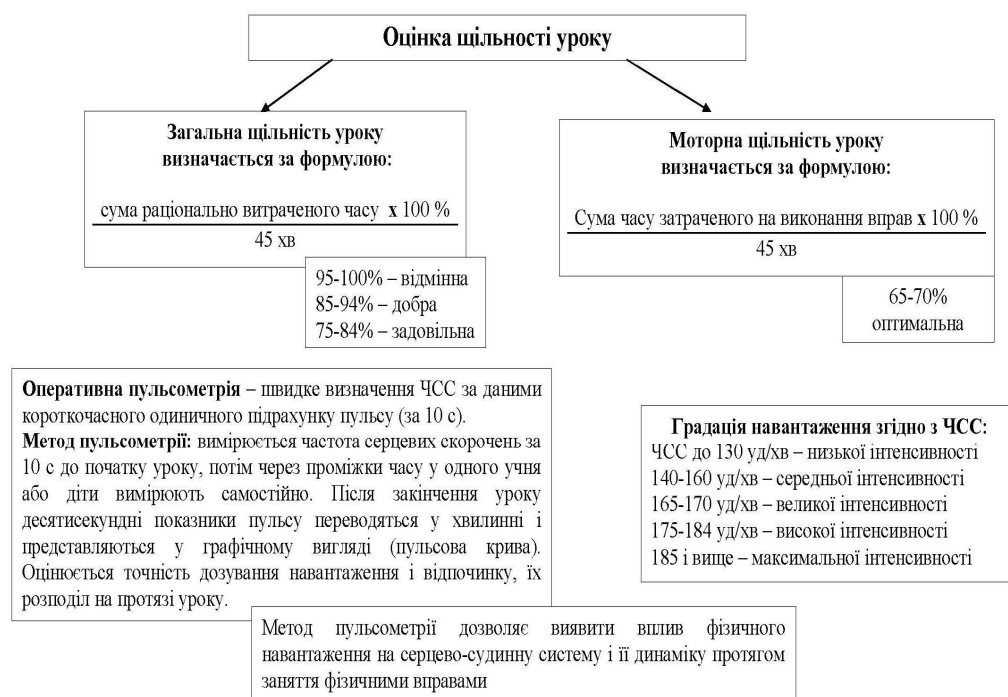

Рис. 3. Структурно-логічна схема з теми «Загальна характеристика фізичного навантаження уроку фізичної культури»

Так, оцінка рівня знань 29 студентів заочної форми навчання факультету фізичного виховання ЗНУ свідчила про збільшення їх кількості (з 55,2% до 82,8%) з високим, достатнім та середнім рівнями (табл. 1).

Таблиця 1

Якість засвоєння знань студентами заочної форми навчання після застосування структурно-логічних схем (%)

Рівень успішності	До застосування структурно-логічних схем	Після застосування структурно-логічних схем
Високий	–	6,9
Достатній	24,1	34,5
Середній	31,1	41,4
Низький	44,8	17,2

На підставі зазначеного можна констатувати, що в цілому студенти позитивно сприймали впровадження в навчальний процес структурно-логічних схем для більш міцного та якісного засвоєння ними навчального матеріалу з дисципліни «ТМФВ», особливо у процесі самостійної підготовки.

Висновки:

1. Аналіз літературних джерел свідчить про актуальність досліджень у напрямку пошуку нових форм удосконалення процесу навчання студентів у вищій школі, а саме на факультеті фізичного виховання. ТМФВ – теоретична дисципліна, і, як базова, вона має великий обсяг навчальної інформації, тому при її засвоєнні часто виникають труднощі в значній кількості студентів.

2. Результати дослідження свідчать, що застосування структурно-логічних схем у процесі навчання значно підвищило якість і спростило засвоєння знань студентами, тому їх варто широко застосовувати в процесі навчання студентів факультету фізичного виховання.

3. Розроблені структурно-логічні схеми повинні широко застосовуватися у викладанні не тільки практичних, але й лекційних занять.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть пов'язані з докладнішим вивченням проблеми застосування розроблених структурно-логічних схем у самостійній підготовці студентів молодших курсів.

Список літератури

1. Гнітецька Т. Ефективність застосування опорних схем у процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» / Т. Гнітецька, Т. Овчаренко, Н. Ковальчук // Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх : досвід, досягнення, тенденції : зб. наук. пр. – Т., 2009. – С. 87 - 90.
2. Давиденко О. Викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» / О. Давиденко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 2/3. – С. 46-48.
3. Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури в процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика і методика викладання» : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец]24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / А. В. Забора ; Харк. держ. акад. фіз. культури. – Х., 2005. – 22 с.
4. Папуша В. Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В. Г. Папуша. – Т. : Підручники і посібники, 2010. – 128 с.
5. Чермит К. Д. Теория и методика физической культуры : опорные схемы : учебное пособие / К. Д. Чермит. – М. : Советский спорт, 2005. – 272 с.
6. Чиженок Т. М. Теорія і методика фізичного виховання : навч. посіб. у схемах для студентів напрямів підготовки «Фізичне виховання», «Здоров'я людини», «Спорт» / Т. М. Чиженок, Ю. О. Коваленко. – Запоріжжя : ЗНУ, 2012. – 210 с.

ЗНАЧЕНИЕ СТРУКТУРНО-ЛОГИЧЕСКИХ СХЕМ С ДИСЦИПЛИНЫ «ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ» В ПРОЦЕССЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ

Тамара ЧИЖЕНОК, Юлия КОВАЛЕНКО

Запорожский национальный университет

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы использования структурно-логических схем в процессе самостоятельной подготовки студентов при изучении дисциплины «Теория и методика физического воспитания». Проведена оценка уровня теоретических знаний студентов-бакалавров с дисциплины «ТМФВ» после использования в самостоятельной работе студентов структурно-логических схем. Выявлено, что усвоение учебного материала по «ТМФВ» явилось более эффективным с использованием предложенных схем.

Ключевые слова: теория и методика физического воспитания, качество знаний, структурно-логические схемы, студенты.

SIGNIFICANCE OF STRUCTURAL-LOGICAL SCHEMES IN THE DISCIPLINE «THE THEORY AND METHODOLOGY OF PHYSICAL EDUCATION» DURING SELF-TRAINING PROCESS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS

Tamara CHYZHENYUK, Yulija KOVALENKO

Zaporizhzhya National University

Abstract. The paper studies the issue of application efficiency of structural-logical schemes during self-training process of future physical culture and sports specialists on the example of studying the discipline «The Theory and Methodology of Physical Education». The estimation of theoretical knowledge level of the 3-rd course students on the issues of the discipline «The Theory and Methodology of Physical Education» before and after the application of the prepared structural-logical schemes has been conducted. It was proved that the schemes application has served more effective mastering of the academic material in this discipline by students.

Key words: theory and methodology of physical education, quality of knowledge, structural-logical, schemes, students.